

B. ANDERSON

...Při hodnocení jednotlivostí (jelikož celek autorovi tohoto čtenářského deníku nejspíš uniká) se musím pozastavit především nad tvrzením, že přítomnost Rudé armády ve východní Evropě zaručovala zamezení ozbrojeným konfliktům mezi jednotlivými režimy v této oblasti. Osobně si nedovedu představit konflikt většího rozsahu třeba mezi Polskem a ČSSR a podobně. Ani vzájemné potyčky mezi Slováky a Maďary by tak daleko nezašly. Sovětská vojska byla pouze vojska okupační, která měla udržet nadvládu Moskvy nad jejími satelity, s udržením klidu a míru mezi jednotlivými režimy neměla co dělat.

Za ne příliš vhodný považuji také styl, kterým autor předkládá své myšlenky. Například v podkapitole „Náboženské společenství“ po poměrně dlouhou část textu pronikají náznaky toho, že s poklesem role náboženství roste význam nacionalismu. Čtenář (nebo tedy aspoň já) pak nabude přesvědčení, že upozadění náboženství vedlo k rozvoji nacionalismu. O to více zarazí věta ke konci podkapitoly „Nemusím snad zdůrazňovat, že netvrdím, že nástup nacionalismu ... byl výsledkem eroze náboženských jistot.“ Podobných názorových veletočů jsem v příspěvku zaznamenal více.

V některých pasážích zcela splývá pojem národa a společnosti a chybí vysvětlení rozdílu národnosti a etnicity, což rezonuje především v účelově vytrhaných zkráskách z románů, kdy se Anderson snaží ukázat národní identitu v popisu manilské společnosti a v konečném důsledku své argumentace ukazuje, že národní je každá společnost, i když takové tvrzení problematizuje celá řada existujících fenoménů – vesnice, škola, firma, sportovní klub. Jde nepochybně o společnosti, ale nepochybně nejde o národy.

Možná je to mou nevyzrálostí, možná autorovou zálibou ve složitých a prehnane filozofických souvetích, ale věta: „Marxismus i liberální teorie podle mne v této věci zastydly v pozdně ptolemaiovské snaze 'zachránit jevy'; mám za to, že je naléhavě třeba preorientovat perspektivu takřkajíc v kopernikovském duchu“ me opravdu položila. Dostatečně snad tuším co je to marxismus a liberální teorie, ovšem „ptolemaiovská snaha“ zachránit jevy ci preorientovaná perspektiva v „kopernikove duchu“ pro me bohužel znamená indicii na mojí intelektuální úrovni naprosto nepoužitelnou.

...Navíc mi připadá, že se jedná o vědce (dá-li se takto nazvat), který už se natolik zavrtal do určité problematiky, že není schopný dívat se na ni s nadhledem a zachovat si určitý odstup, který je nejen v tomto případě nezbytný. Jak už jsem napsala v předchozím komentáři, líbí se mi myšlenka „imagined community“, která podle mého názoru veskrze vystihuje současné vnímání národa většinou lidí, ale to zpětné dohledávání jejího vzniku v různých pramenech jsem prostě nepobrala – jak myšlenkově, tak s ohledem na jeho neobjektivnost

...Nacionalismus není s národy spojen od prvopočátku, z odborného pohledu je to ideologie, která v minulosti neexistovala, vznikla až později v konkrétním historickém období. Národní identitu si jednotlivé národy samy vytvářely a upravovaly pomocí hlavních prvků národní identity. Dnes považujeme tyto hlavní prvky národní identity (dějiny sahající daleko do minulosti, slavní předkové, jazyk, kulturní památky a jiné) za zcela samozřejmé. Autorka v textu celkem srozumitelně rozebrala vliv těchto jednotlivých faktorů, které hrály roli při budování národního uvědomění a dokládá to mnoha příklady z různých zemí světa

Možná se mi nelíbil trochu úzkoprsý přístup k náboženstvím. Náboženství mají podle mě více funkcí – společenskou, mocenskou, etickou, politickou a filozofickou. Právě křesťanství a islám se z důvodu své ideologie snažili vymezit od těch ostatních – pohanů, bezvěrců. Zde je dobrá

paralela s vymezením národa, který je mohl v určitých ohledech nahradit, ale to z důvodů mocenských a politických spíše než z těch filozofických – což je podle mě to pravé jádro náboženství. Takže když je národ nahradil, filozofie (moudrost) se vytratila, což může být a je problém.

...Také definice (myšlenka) národa, jako něčeho vykonstruovaného, iluzorního nebo smyšleného, přestože se tento postoj autor snažil poměrně široce obhajovat a vysvětlovat, mi přijde přinejmenším dosti radikální a rozhodně se s ní neztotožňuji.

...Sám jsem podobně jako autor překvapen tím, jak je možné, že lidé za něco takového (co má tak krátké trvání od doby vzniku) jsou schopni obětovat vlastní život. To se snaží v další části autor vysvětlit tím, že zde vzniká určitý druh propagandy, který kotví v hlavách lidí představy společného osudu, za který jsou všichni zodpovědní. O to víc alarmující je to, že dělení národů spočívalo prakticky pouze na základě jazykové odlišnosti (možná historických souvislostí). Kdo řekl, že tato jazyková nuance je natolik velká, aby rozdělila dříve společné obyvatele jednotného území? Proč například rozdíl v nářečích takto nerozdělil obyvatele jednotného území?

Zajímavým, nikoli překvapivým či objevným, je zamyšlení se nad stářím samotné myšlenky národní identity. Zmiňuje však pouze jednu svoji alternativu, které, nutno dodat, Věř. V současné době nepřehlednosti společenských a ekonomických vztahů je jistě víra v určitý systém nevyhnutelná, ale ve vědecké stati, o kterou se autor snažil, bych uvítal více přesvědčivějších důkazů. Ač sám své teorii Věř, jinou víru (náboženskou) kritizuje. Nejsem si jist, zda mi nějaká podstatná myšlenka, z oněch nekonečných návazností argumentů a větným rozborem složitých souvětí, neunikla, ale autorův závěr mne nikterak neuspokojil. Vyvrcholení v podobě odůvodnění vzniku současné identity z oslabené identity náboženské, která vývojem ztratila témata, se nijak nevyomykalo vědění pochyceného ze středoškolského výukového zázemí.

Zatímco první polovina článku je ještě poměrně zajímavá a čtivá, v druhé části autor zabředává do podle mého názoru nepodložených a neověřitelných filosofických úvah. Často dokonce odvozuje tak složité jevy a procesy proměňující se společnosti a jejího uspořádání z jednoho přídatného jména v úryvku románů o jejichž reprezentativnosti můžeme s úspěchem pochybovat. Autor také předpokládá velkou znalost latinského jazyka, různých citátů, reálií a příběhů a postojů slavných literátů a myslitelů. Některé z latinských citátů a slov jako Noli Me Tangere a emanace znám, avšak přesto jsem nepochopil v kontextu, v němž byly použity autorovu myšlenku.

N.C. JOHNSON

Osobně se mi velmi líbí náhled do problematiky genderu, která je velmi aktuální a celému tématu nacionalismu dává širší rozměr. Naskýtá se otázka, i přesto že v historii bylo velké množství žen (Margaret Thatchrová), které se významně podílely na politickém vývoji i v jiných společenských oborech, proto se ptám: kdyby vypukla válka v 21. století, dočkají se ženy, jež zemřou válečného pomníku?

Souhlasím s autorKOU, že myšlenka nacionalismu je stále živá. Je to určitě aktuální téma. Se stále se prohlubující globalizací světa se objevuje i strach ze ztráty vlastní identity národa. Což vyvolává snahu utužovat národní státy a zdůrazňovat myšlenky nacionalismu. Tento fakt může přinášet celou řadu konfliktů uvnitř států, fanatičtí nacionalisté mohou být nebezpečím pro některé státy. Příkladem rostoucího nacionalismu uvnitř státu je Španělsko, kde existují skupiny, které se neztotožňují se španělskou identitou a chtějí samostatnost pro svůj vlastní národ – viz například provincie Katalánsko.

Dle mého názoru je totiž nutné žít se vzory, které vycházejí z podobné situace s jakými se setkávám v běžném životě. A tyto vzory nemusí být nutně identifikovány s národem, jakožto společenskou entitou. Pro mne jsou spojením spíše s prostorem, s krajinou, s komplexním životním prostředím. Je nutné hledat si vzory, které vycházejí z podobné situace především pro jejich praktickou funkčnost a potenciální efektivnost řešení. Spojení s prostorem je proto nutnějším předpokladem pro takové ztotožnění.

S autorkou však musím souhlasit v paradoxním posilování nacionalistických tendencí ve světě v důsledku globalizace. Jak totiž správně zmiňuje na příkladu Británie, dochází k jisté obranné reakci obyvatel především na západě, v důsledku vysoké imigrace a pocitu ohrožení jejich jistot. Tak se tedy již neuchylují k náboženství, či jiným řešením ale k pospolitosti národní

- Je v současné době reálné, aby se vytvořil nový národ? Co je k tomu zapotřebí?
- Proč se po překonání období náboženských a feudálních „států“ stala sjednocujícím znakem zrovna národnost? Jaké by mohly být jiné alternativy?
- Je možné, že vznikne v budoucnosti něco jako Evropský národ? Lze tento národ uměle vytvořit?
- Pokud jazyk utváří národ, kolik národů v ČR existuje?
- Jaké praktické důsledky ztotožňují formy náboženství a nacionalismu?
- Je nacionalismus špatný a čím může být pro společnost nebezpečný?
- Mohou skutečně být národní identity integrovány do identity evropské? A jakým způsobem?
- Jak by se dnes cítil ve společnosti člověk, který téměř položil život za vlast někde v zákopu 1. světové války? A jak byste ho vnímali vy, kdyby se například zcela hypoteticky právě vrátil z fronty mezi nás...?
- Podle autora se každá úspěšná revoluce vymezuje nacionálně. Jaké příklady z dejin tomuto tvrzení odporují?